

Arutelu "Kogukonnameetodid ja multifondid"
Saku mõis 23.01.2019

Maaeluministeriumi maaelupoliitika ja analüüsi osakonna juhataja Olavi Petron

Leader idee: piirkondades elavad inimesed on piirkonna peamine vara. Oluline on usaldus.

Praegu moodustab LEADER 10% Eesti maaeluarengukava vahenditest. LEADER on stabiilne meede, eelarve mõttes on täitmine plaanipärane ja läheb hästi.

Tuleviku läbirääkimised käivad. Liikmesriikidele plaanitakse anda rohkem vabadust rakendamisel, kontrolli vähendada ehk anda rohkem vastutust liikmesriikidele. Eelarve on veel lahtine, kuid suure tõenäosusega väheneb.

Maaeluarengukava koostamise kord muutub. Maa- ja rannapiirkondade areng on eraldi meetmed. Põhka jõuab valitsusse 2019 aasta keskel. 2019 aasta suvel kaasatakse meetmete koostamise juurde töögrupid, sh LEADER esindajad.

Multifondidest – LEADER lähenemist saab kasutada ka teistes fondides. Põhimõte, et juhtimine tuleb altpoolt ja inimesed on protsessile lähemal. Tegevusgrupid muutuksid efektiivsemaks, hakatakse rohkem eesmärke saavutama, saab lahendada suuremaid väljakutseid nagu sotsiaalküsimused, energia efektiivsus ja IT. Koostöö erinevate fondide vahel tagaks kombineeritud toe ettevõtetele ja sotsiaalse kaasamise algatustele. Võimalik lahendada probleeme integreeritult ja lahendada mitmeid eesmärke. Ohuks on suurenev halduskoormus.

Maapiirkonna mõiste defineeritakse ühises põllumajanduspoliitikas. On valdkondadeülene küsimus, kuidas tõmmata piire ja defineerida maapiirkonna mõistet.

Põhka määratleb nii maa- kui ka kalaLEADER-i. Nende üldeesmärgid on erinevad. Muudatused LEADER tegevusgruppides tuleneksid pigem haldusreformist. Kui piirkond tunneb, et n.ö. maa- ja kalaLEADER peaks ühinema, siis see on lubatud.

Tegevusgrupi määratlus (nt kui suur, mitu omavalitsust jne) tuleb määrusesse, kuid kuidas ja millised, see tuleb pigem tegevusgruppidel endil välja mõelda. Kindlasti jääb LEADER põhimõtetele (kolm sektorit, alt üles strateegiad jne) määratlemine. Palju on ka eelarvest - kuidas ja mis muutub.

Eesti Leader Liidu esimees Valdek Haugas

Leader kui võrgustik, mis on tegutsenud Eestis 12 aastat. Võrgustik on arenenud, see on rahvusvaheline ja võimaldab teha koostööd teiste piirkondadega Euroopas. Väga oluline on mõista, et väikesed külapiiirkonnad, kogukonnad suudavad selle võrgustiku abil teha rahvusvahelist koostööd. Piirkondlikud strateegiad koostatakse kaasamisega, on erinevate sektorite

esindatus, koostöö. Põhiline on mõelda oma peaga. Multifondide rakendamine on täiendav võimalus piirkondade arendamiseks.

Ei näe otseselt probleemi selles, et haldusreformi tagajärjel on omavalitsuste arv vähenenud, kuid tegevusgruppide arv jäänud samaks. Tegevusgrupid on loogiliselt moodustunud erinevate ühisosade põhjal. Kui mingis piirkonnas leitakse, et oleks vajalik ühineda, siis see on läbirääkimiste ja kokkulepete küsimus, vägisi neid piirkondi kokku ei pane.

Sotsiaalministeeriumi sotsiaalala aseksler Rait Kuuse

Selgitas, et LEADER-ist Sotsiaalministeeriumis väga palju tegelikkuses ei teata. Sotsiaalministeeriumi valdkonnas on sisuliselt kolm arengukava – heaolu arengukava, laste ja perede arengukava, rahvastiku tervise arengukava.

Soov on, et kogukonnad oleksid võimestatud (kogukondlik töö on oluline), vajadus on olemas – nõustamine, toetamine, aitamine. Koostöö Eesti Külaliikumine Kodukandiga - 2 aastane pilootprojekt vabatahtlike kaasamise teemal. Oluline on leida tasakaal, mida teeb riik ja mida omavalitsus. Mõned omavalitsuste projektitaotluste voorud on ebaõnnestunud, kuna taotlusi ei esitatud piisavalt. Näiteks on mõned KOV-d öelnud, et nad ei ole kindlad kas ja kuidas nad projektitoetuse lõppedes teenust edasi saavad osutada. Järgmises voorus saavad taotlema tulla lisaks ka MTÜ-d ja teised organisatsioonid.

Kogukondadega tegelemine on eelkõige omavalitsuse ülesanne: kuidas võimestada, kuidas lahenduste rikkust luua kohapeal. Hetkel ei oska seisukohta võtta, kuidas LEADER-it kaasata. Arutelu võimalust näeb, koostöökohti tundub olema.

Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna nõunik Margus Urb

Tulevikus võiks mõelda tegevusgruppide arvule - meil on maakondlikud strateegiad, lisaks 79 omavalitsuse strateegiat ja lisaks veel 26 piirkondlikku LEADER strateegiat – neid on kokkuvõttes palju. Tuleb mõelda, kuidas need omavahel sobituvad, et nendest oleks maksimaalselt kasu.

Praegu käib Eestis uue keskse arengustrateegia koostamine, mis on aluseks struktuurivahendite planeerimisele. Üks oluline läbiv teema on ebavõrdsuse küsimus - kuidas regionaalseid erinevusi vähendada. Tegevusgruppidel on siinkohal kindlasti oma roll täita.

EL järgmise eelarveraamistiku läbirääkimised on pigem algusjärgus. Peale EL valimisi on võimalik eeldatavalt aasta lõpuks kokku leppida järgmise eelarve perspektiivis. Eestil on kolm olulist prioriteeti – ühtekuuluvuspoliitika, ühine põllumajanduspoliitika, taristuprojektid (nt Rail Baltic, elektrivõrk). Toetuste maastik on kohati liialt keeruline, bürokraatia peaks vähenema. EL regulatsioon on pidevalt kasvanud ajas, püütakse pigem tagasi kerida.

Rakenduskava sisu peaks käesoleva aasta lõpuks valmis olema. Kinnitamine valitsuses 2020 aasta aprillis, siis läbirääkimised EL komisjoniga. Ei oska öelda, millal saabub selgus, kas on võimalik kasutada multifondide

lähenemist. Enne on vaja selgeks rääkida ja kokku leppida meetmetes ning nendele eraldatavates vahendites.

Kuidas LEADER meetodi teemal edasi minna: tuleb rääkida eraldi ministeeriumitega, sest nemad sisustavad oma meetmeid ja seal leida lahendused ja arusaamine, mida tuleks ühiselt teha. Valdkonnaministeeriumid peavad läbirääkimisi Rahandusministeeriumiga, mis jälgib, kas läheb kokku rakenduskava eesmärkidega.

Paneelarutelu

Agnes Nõu - Harju Kalandusühing. Hetkel ei näe kalanduse poolelt soovi multifondidega liituda. Pigem ollakse nõus koostööks, aga tegevusi ja rahastust ühte suurde "katlasse" panna ei soovita. See võiks muutuda siis, kui kalurid saaksid aru, mis on sellise lähenemise võit.

Anneli Kana – Kodukant Harjumaa. Eesti rohujuure tasand on paljuski ülejäänud Euroopast ees. Kogukonnad on olemas olnud enne LEADER-it ja enne EL-d. Muu Euroopaga võrreldes on meie tegevusgruppid väga väikesed. Harjumaa neli ja pool tegevusgruppi on ehk liiga palju. Multifondidega saab tuua vahendeid juurde, kuid tuleb mõelda, mis vajab lahendamist. Tallinna ümbrust tuleb vaadata tervikuna.

Sotsiaalvaldkonnas on arusaamine, et mida lähemal ollakse kogukonnale seda parem, kuid täna on vabatahtliku seltsilise algatuses väga keeruline leida neid inimesi, kes tahaksid vabatahtlikuna panustada. Tegelikult ei ole kogukonnal õigust omavalitsusele või riigile öelda, kes kus vajab abi. Sotsiaalsed probleemid on väga delikaatsed, me ei saa kõike alati väga lihtsa mudeliga teha.

Joel Jesse – Harjumaa Omavalitsuste Liit. HOL on oluliselt muutunud seoses haldusreformiga ja maavalitsuste reformiga. Harjumaad võiks käsitleda tervikuna ja mitte olla killustunud neljaks osaks. Võiks koonduda sarnaselt Raplamaale. Omavalitsuste võimekused on erinevad, seda nii investeerimisel kui ka suhtlemisel. Tegelikult peavad kõik tasandid omavahel koostööd tegema.

Külli Vollmer – Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus. HEAK-il on kokkupuuteid LEADER-iga olemas, koostööd on tehtud ja kindlasti tehakse ka edaspidi. Valdkonnad, mida koos arendame, need tuleks läbi mõelda. Tuleks mõtestada, mis on kogukond, kas seda on defineeritud LEADER meetmes. Harjumaal on tegelikult neli ja pool tegevusgruppi, on arusaamatuks jäänud, miks Kuusalu-Loksa ei räägi kaasa Harju maakonna arengus LEADER kontekstis. Erinevaid arengukavasid on nii palju, tasandeid on palju. Tuleb mõelda, kellele me Euroopa rahasid toome. Väga oluline on toetuste kontekstis mõista ka seda, et fondide ettevalmistusprotsessid võtavad palju aega ja jätame väga vähe aega reaalsetele tegijatele, kes projekte ellu viivad.

Rafael Milerman – Lääne-Harju Koostöökogu. LEADERi olulisim kogemus - kolme sektori reaalne koostöö - peab jääma, seda kogemust ei tohiks ära kaotada. Hiiumaa kohvikutepäev, Kollased aknad, Lootuse küla, vabatahtlikud päästjad, Sibulatee, Romantiline Rannatee - need on vaid mõned LEADER algatused pikast loetelust. Paljudel nendel algatustele on ka rahvusvahelist mõõdet, see on üks LEADER tegevus.

Ave Bremse – oluline on rääkida eelkõige meetodist – LEADER toob inimesi kokku, elavdatakse piirkonda, luuakse kohapeal sünergiat erinevate osapoolte vahel.

Valdek Haugas – väga oluline on mõelda, kus ja kuidas otsustakse kogukonna vajaduste üle. Tihti otsustatakse tasandil, kus ei süveneta, miks ja kuidas. Kui on olemas partner kohapeal, siis saaks tagasisidet kogukonnalt.

Kuidas oleks võimalik LEADER meetodit kõige paremini tutvustada?

Agnes Nõu – piirkonna kaupa ukse tagant ukse taha.

Anneli Kana – LEADER tegevusgrupid peaksid kokkuleppele saama, et kõik 26 soovivad multifonde ning mis probleeme saab selle meetodiga lahendada, seejärel kohtuda valdkonnaministriumitega.

Joel Jesse – multifondide osas tuleb meetmed lahti võtta ja vaadata, mis mahus ja milliseid tegevusi soovitakse teha. Eesmärgid, tegevusd ja tulemused tuleb konkreetselt kirja panna.

Külli Volmer – koguda näiteid ja kaardistada teiste fondide põhjal, miks oleks parem seda meetodit kasutada. Mis on enne tehtud ja mis muutub paremaks. Mis uut lisandväärtust luuakse selle meetodi kasutamisel, mida see annab sellele fondile.

Rafael Milerman – meetodi kui niisuguse tutvustamine läbi edulugude ja näidete.

Magnus Urb – tuleb vaadata LEADER meetodi laiemat kasutust, mis on eesmärk, milliseid probleeme saab lahendada, mida parendada. Mida saab meetodi rakendamisel senisest paremini teha. See sisu ei ole täna piisavalt selge. Meetodi väärtuseks on roll kohaliku tugeva kogukonna ehitamisel.